

อิทธิพลของลักษณะชุมชนต่อโมเดลการส่งเสริมการออม
ของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง:
โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุ

THE EFFECT OF COMMUNITY ON ELDERS' SAVING IN
ACCORDANCE WITH PHILOSOPHY OF THE SUFFICIENCY
ECONOMY : AN ANALYSIS OF MULTI-GROUP STRUCTURAL
EQUATION MODEL

สุพามา อังศุโชติ^{1*} และกาญจณี กังวานพรศิริ²
Supamas Angsuchoti^{1*} and Kanjane Kanjanpornsir²

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
supamas_ang@hotmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาอิทธิพลของลักษณะชุมชนต่อโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้สูงอายุจำนวน 690 คน ที่สุ่มแบบหลายขั้นตอนจากผู้สูงอายุใน 48 ตำบล 5 อำเภอของจังหวัดนนทบุรี โดยแยกเป็นผู้สูงอายุในชุมชนเมือง 312 คน และผู้สูงอายุในชุมชนชนบท 378 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง และโมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุ

ผลการวิจัยพบว่า (1) โมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดี โดยมีค่า $\chi^2=155.64$, $df=79$, $p\text{-value}=0.000$, $\chi^2/df = 1.97$, $GFI=0.97$, $AGFI=0.95$, $CFI=0.99$, $RMSEA=0.038$, $SRMR=0.035$ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ผู้วิจัยคัดสรรมาอธิบายความแปรปรวนของการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรีได้ร้อยละ 55 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สถานภาพทางการเงิน ($\beta=0.93$) และลักษณะส่วนบุคคล ($\beta=0.31$) ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\beta=0.10$) ส่วนการเป็นสมาชิกกลุ่มการออมในชุมชน

ไม่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรี ($\beta=0.04$)
 (2) โมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรีตามหลัก
 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกันในด้านรูปแบบโมเดล โดยมีค่า $\chi^2=498.017$, $df=183$,
 $p\text{-value}=0.000$, $\chi^2/df = 2.72$, $CFI = 0.93$, $NNFI = 0.91$, $RMSEA = 0.071$

คำสำคัญ: การออม ผู้สูงอายุ เศรษฐกิจพอเพียง โมเดลสมการโครงสร้าง การวิเคราะห์กลุ่มพหุ

ABSTRACT

This research aimed to develop and examine the accuracy of saving encouragement model of elders in city and rural area in Nonthaburi province based on sufficiency economy theory, and to study the influences of community type on saving encouragement model of elders in Nonthaburi province based on the sufficiency economy theory. Samples were 690 elders which selected randomly by multistage random sampling from 48 sub-districts of 5 districts in Nonthaburi province. They can be divided into two groups, i.e. 312 from the city and 378 from rural area. Data was collected by questionnaire and analyzed by multi-group structural equation modeling.

The results of the research found that (1) saving encouragement model of elders in city and rural area in Nonthaburi province bases on sufficiency economy theory related well to empirical data, which was confirmed by $\chi^2 = 155.64$, $df=79$, $p\text{-value}=0.000$, $\chi^2/df = 1.97$, $GFI=0.97$, $AGFI=0.95$, $CFI= 0.99$, $RMSEA=0.038$, $SRMR=0.035$. 55 percent of saving variances of elder in city and rural area in Nonthaburi province were from Causal factors. The positive factors had statistical significance at .01 were financial status ($\beta=0.93$) and personal character ($\beta=0.31$). Moreover, the positive factor had statistical significance at .05 was behaving base on the sufficiency economy theory. ($\beta=0.10$) On the contrary, becoming a member of saving group did not influence on saving of elders in city and rural area in Nonthaburi province ($\beta=0.04$). (2) Saving encouragement model of elders in city and rural area in Nonthaburi province based on sufficiency economy theory was identical with the model, which was confirmed by $\chi^2=498.017$, $df=183$, $p\text{-value}=0.000$, $\chi^2/df = 2.72$, $CFI = 0.93$, $NNFI = 0.91$, $RMSEA = 0.071$. it can be said that the positive factor of elders in the city that had statistical significance at .01 was financial status ($\beta=0.98$).

Keywords: Saving, Elders, Sufficient Economy, Structural Equation Model, Multi-Group Analysis

อนาคต

จากสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยที่มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วใน พ.ศ. 2553 มีผู้สูงอายุร้อยละ 11.9 และในอีก 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2573) จะเพิ่มเป็นมากกว่า 2 เท่าตัวอยู่ที่ร้อยละ 25 ซึ่งถือว่าเป็น “สังคมผู้สูงอายุ” อย่างเต็มตัว ในขณะที่ประชากรวัยแรงงานที่เกือหนุนดูแลผู้สูงอายุนั้นลดลงจาก พ.ศ. 2553 มีประชากรแรงงานโดยเฉลี่ย 6 คนต่อการดูแลผู้สูงอายุ 1 คนจะลดลงเหลือแค่เพียง 2 คนใน พ.ศ. 2573 ซึ่งจะส่งผลให้คนวัยแรงงานมีภาระที่ต้องเกื้อหนุนดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้สูงอายุไทยนั้นมีอายุยืนขึ้น และกลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง และวัยปลายเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังมีสัดส่วนผู้สูงอายุหญิงมากกว่าชาย ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (สมศักดิ์ ชุณหะวัณ, 2555) การที่ประชากรของประเทศไทยมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการเงินของประเทศทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ของประเทศยังเข้าไม่ถึงระบบการออมเพื่อดำรงชีพในยามชราภาพที่ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะประชากรแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศที่เป็นแรงงานนอกระบบ จึงไม่ได้รับความคุ้มครองเพื่อการชราภาพอย่างทั่วถึง ทำให้บุคคลเหล่านี้มีความเสี่ยงที่จะตกอยู่ในความยากจนในวัยสูงอายุ อันเนื่องมาจากไม่มีช่องทางหรือโอกาสเข้าถึงระบบการออมเงินในขณะที่อยู่ในวัยทำงาน

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่มีประชากรผู้สูงอายุอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข เปิดเผยว่า ในปี 2552 จังหวัดนนทบุรีมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป

126,363 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.86 ของประชากรทั้งจังหวัด เป็นที่ชัดเจนว่าจังหวัดนนทบุรีได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ หมายความว่าจังหวัดนนทบุรีต้องมีการเตรียมการด้านเศรษฐกิจ สังคม การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ รวมทั้งการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุเพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าว (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2551)

แนวความคิดของโครงการวิจัยนี้ ก็คือการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการออมของผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุการทำงาน เพื่อให้มีภูมิคุ้มกันพึ่งพาตนเองได้ในบั้นปลายชีวิต และลดภาระของสังคมและประเทศ ตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ศึกษาความแตกต่างของโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

ได้แนวทางส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จำแนกระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท ที่สามารถนำไปกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทระดับประเทศได้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งที่ยังทำงานอยู่หรือเกษียณอายุแล้ว รวมถึงผู้ที่เกษียณก่อนกำหนด ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเมือง และชุมชนชนบทใน 48 ตำบล 5 อำเภอของจังหวัดนนทบุรี

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงที่ภายนอกได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพการเงินส่วนบุคคล การเข้าถึงระบบการออม การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตัวแปรแฝงภายใน ได้แก่ การออมของผู้สูงอายุ

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ธันวาคม 2553 ถึง มีนาคม 2554

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งที่ยังทำงานอยู่หรือเกษียณอายุแล้ว รวมถึงผู้ที่เกษียณก่อนกำหนด ซึ่งอาศัยอยู่จังหวัดนนทบุรี

การออม หมายถึง การมีเงินเหลือใช้เก็บออม ในรูปของเงินสด เงินฝากธนาคาร เงินออมในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หรือการส่งค่าหุ้นสหกรณ์ ออมทรัพย์ การส่งเบี้ยประกันชีวิต การซื้อพันธบัตร หุ้นกู้ หน่วยลงทุนในกองทุนรวม ผ่อนส่งบ้านหรือที่ดิน หรือซื้อทองคำ โลหะมีค่าอื่นๆ สัดส่วน

การออม คำนวณจากร้อยละของการออมเทียบกับรายได้ต่อเดือน

ลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง อายุ การมีรายได้หลังเกษียณ การศึกษา และเพศของผู้สูงอายุ

สถานภาพการเงินส่วนบุคคล หมายถึง รายรับ รายจ่าย มูลค่าทรัพย์สิน และภาระหนี้สินของผู้สูงอายุ

การเข้าถึงระบบการออม หมายถึง การเป็นสมาชิกของกลุ่มการออมในชุมชน เช่น ธนาкар สหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มการออมต่างๆ ในชุมชน

การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การปฏิบัติตามด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้ทางการเงิน รับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และมีคุณธรรมในการดำรงชีพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของตัวแปรต่างๆ ต่อไปนี้

1) ลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ การมีงานทำหลังเกษียณ (เป็นตัวแปรหุ่น) ระดับการศึกษา (ใช้จำนวนปีที่ศึกษา) เพศหญิง (เป็นตัวแปรหุ่น)

2) สถานภาพการเงินส่วนบุคคล เป็นคำถามเกี่ยวกับรายรับ รายจ่าย มูลค่าทรัพย์สินที่ถือครอง และภาระหนี้สิน โดยเก็บข้อมูลเป็นเชิงปริมาณ

3) การเข้าถึงระบบการออม เป็นคำถามเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกของกลุ่มการออมในชุมชน เช่น ธนาкар สหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มการออมต่างๆ ในชุมชน อย่างน้อยหนึ่งประเภท (เป็นตัวแปรหุ่น)

4) การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน ความรู้ทางการเงิน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเงิน และคุณธรรมในการดำรงชีพโดยอาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติจากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด (5 ระดับ) ค่าความเที่ยงของเครื่องมือวัดเมื่อนำไปใช้จริง เท่ากับ 0.620 0.752 0.725 0.766 0.922 และ 0.57 ตามลำดับ

5) สัดส่วนการออม เป็นการคำนวณร้อยละของการออมเทียบกับรายได้ต่อเดือน

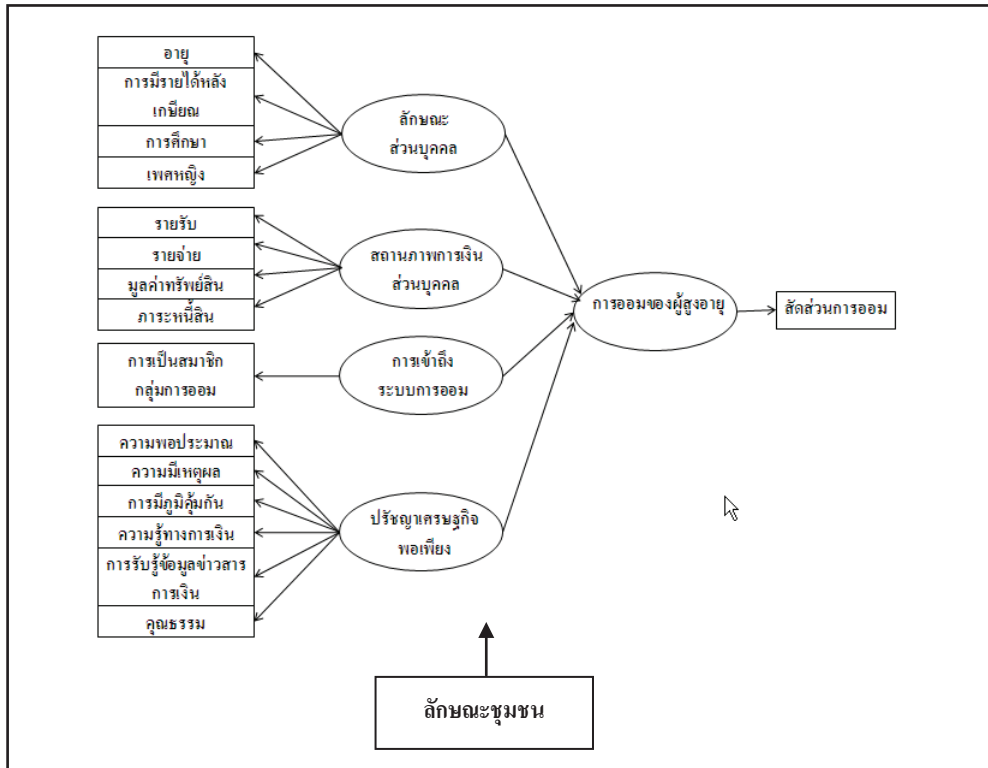
กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแนวคิดเรื่องการออม ทฤษฎีการออมงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าปัจจัยที่มีผลทางบวกต่อการออมสำหรับวัยเกษียณอายุ ประกอบด้วยรายได้ประจำต่อเดือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2542; มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย, 2551; เยาวพร แซ่ตั้งและคณะ, 2552; รุ่งนภา ศรีธัญญะโชติ, 2549; วรเวศม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มันประเสริฐ, 2552) การมีอสังหาริมทรัพย์ของครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2542) สถานภาพสมรสคือ ผู้ที่แต่งงานแล้วมีโอกาสมากกว่าผู้ที่โสดหรือหย่าร้าง (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย, 2551) อายุ (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย, 2551) อัตราส่วนผู้ที่มีรายได้ต่อสมาชิกครอบครัว (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย, 2551; รุ่งนภา ศรีธัญญะโชติ, 2549; วรเวศม์ สุวรรณระดา และ

สมประวิณ มันประเสริฐ, 2552) ระดับการศึกษา (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย, 2551; เยาวพร แซ่ตั้งและคณะ, 2552; รุ่งนภา ศรีธัญญะโชติ, 2549) การเป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญ การเป็นสมาชิกประกันสังคม (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย, 2551) การเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนสวัสดิการต่างๆ หรือเครือข่ายต่างๆ ซึ่งเป็นการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ภูมิภานาเดียวกัน มีขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน (สุวัฒนาศรีภิรมย์, 2548) การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พูนศิริ วัจนะภูมิ และคณะ, 2552) ลักษณะนิสัยรู้จักการวางแผนในการดำเนินชีวิต (วรเวศม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มันประเสริฐ, 2552) การมีความรู้เกี่ยวกับการเงิน (วรเวศม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มันประเสริฐ, 2552) ส่วนปัจจัยที่มีผลทางลบต่อการออมสำหรับวัยเกษียณอายุประกอบด้วย ภาวะหนี้สินของครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2542; มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย, 2551; รุ่งนภา ศรีธัญญะโชติ, 2549; วรเวศม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มันประเสริฐ, 2552) และรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยต่อเดือน (เยาวพร แซ่ตั้งและคณะ, 2552)

จากผลการสำรวจของกาญจณี กังวานพรศิริ และสุภมาส อังศุโชติ (2555) พบว่า สัดส่วนการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองสูงกว่าชุมชนชนบท และยังพบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทที่มีความแตกต่างกันในด้านระดับการศึกษา รายได้หลังเกษียณ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงความรู้ด้านการเงินการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน ดังนั้นโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทจึงน่าจะแตกต่างกัน ตามกรอบแนวคิดดังภาพ

ภาพที่ 1 โมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้สูงอายุ 690 คน สุ่มแบบหลายขั้นตอนจาก 48 ตำบล ใน 5 อำเภอของจังหวัดนนทบุรี โดยแยกเป็นผู้สูงอายุในชุมชนเมือง 312 คน และผู้สูงอายุในชุมชนชนบท 378 คน

ตัวแปรในโมเดลประกอบด้วย

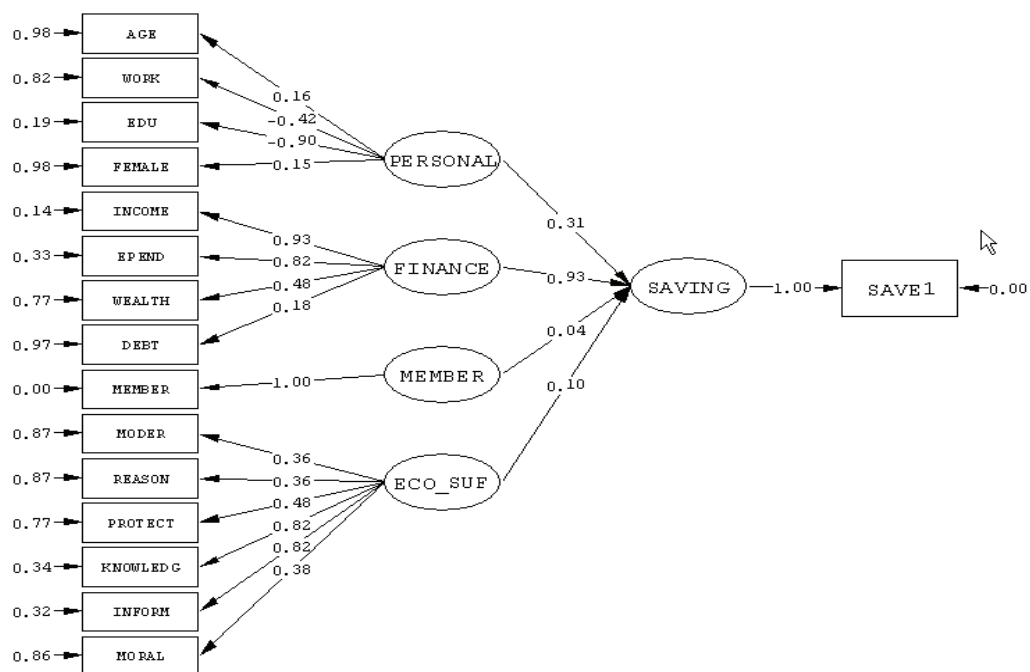
- 1) ลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งวัดจาก อายุ การมีรายได้หลังเกษียณ การศึกษา และเพศหญิง
- 2) สถานภาพการเงินส่วนบุคคล ซึ่งวัดจากรายรับ รายจ่าย มูลค่าทรัพย์สิน และการหนี้สิน
- 3) การเข้าถึงระบบการออม ซึ่งวัดจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มการออมในชุมชน เช่น ธนาคารสหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มการออมต่างๆ ในชุมชนอย่างน้อย 1 กลุ่ม
- 4) การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งวัดจากระดับการปฏิบัติในประเด็นความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันความรู้ทางการเงิน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน และคุณธรรมในการดำรงชีพ
- 5) การออมของผู้สูงอายุ ซึ่งวัดจากสัดส่วนเงินออมเทียบกับรายได้ต่อเดือน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดล การส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่าโมเดลการส่งเสริมการออม

ของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์โดยมีค่า $\chi^2=155.64$, $df=79$, $p\text{-value}=0.000$, $\chi^2/df = 1.97$, $CFI=0.99$, $GFI=0.97$, $AGFI=0.95$, $RMSEA=0.038$, $SRMR=0.035$ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ผู้วิจัยคัดสรรมาอธิบายความแปรปรวนของการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรีได้ร้อยละ 55 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ปัจจัยสถานภาพทางการเงิน (FINANCE) ($\beta=0.93$) ซึ่งมาจาก รายรับ (INCOME) รายจ่าย (EXPEND) มูลค่าทรัพย์สินที่ถือครอง (WEALTH) และปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) ($\beta=0.31$) ซึ่งมาจาก การศึกษา (EDU) และการมีรายได้หลังเกษียณ (WORK) ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) ($\beta=0.10$) ซึ่งมาจาก การมีความรู้ทางการเงิน (KNOWLEDG) การรับรู้ข่าวสารทางการเงิน (IMFORM) และการมีภูมิคุ้มกัน (PROTECT) ส่วนการเป็นสมาชิกกลุ่มการออมในชุมชน ไม่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรี ($\beta=0.04$) ดังภาพที่ 2 และ ตารางที่ 1

$\chi^2 = 155.64, df = 79, p = 0.00, \chi^2/df = 1.97, CFI = 0.99, GFI = 0.97, AGFI = 0.95, RMSEA = 0.038, SRMR = 0.035$

ภาพที่ 2 โมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 1 สัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานความคลาดเคลื่อนมาตรฐานค่า t และสัมประสิทธิ์การทำนาย

ปัจจัยเหตุ→ผล	สัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	t (สองทาง)
PERSONAL→SAVING	0.31**	0.17	5.09
FINANCE→SAVING	0.93**	-	-
MEMBER→SAVING	-0.04	0.29	1.00
ECO_SUF→SAVING	0.10*	0.14	2.20
R ²	55%		
*p<0.05 **p<0.01			

ปัจจัย→ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ มาตรฐาน	ความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน	t (สองทาง)	R ²
PERSONAL				
PERSONAL→AGE	0.16**	0.25	3.91	0.02
PERSONAL→WORK	-0.42**	0.02	-10.95	0.18
PERSONAL→EDU	-0.90**	0.22	-22.66	0.81
PERSONAL→FEMALE	0.15**	0.02	3.65	0.02
FINANCE				
FINANCE→INCOME	0.93**	0.14	30.83	0.86
FINANCE→EPEND	0.82**	0.10	25.76	0.67
FINANCE→WEALTH	0.48**	0.34	13.05	0.23
FINANCE→DEBT	0.18**	0.11	4.61	0.03
ECO_SUF				
ECO_SUF→MODER	0.36**	0.04	8.15	0.13
ECO_SUF→REASON	0.36**	0.03	8.73	0.13
ECO_SUF→PROTECT	0.48**	0.04	10.83	0.23
ECO_SUF→KNOWLEDG	0.82**	0.11	15.48	0.66
ECO_SUF→INFORM	0.82**	0.05	15.63	0.68
ECO_SUF→MORAL	0.38**	0.03	8.65	0.14
*p<0.05 **p<0.01				

2. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของชุมชนต่อโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุของจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า โมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทมีความสอดคล้องกันในด้านรูปแบบโมเดล อยู่ในเกณฑ์พอใช้ โดยมีค่าดัชนีแสดงความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์คือ $\chi^2 = 498.02$ $df=183$ $p = 0.000$

$\chi^2/df = 2.72$ CFI = 0.93 RMSEA=0.071 SRMR=0.035 CN=293.798 เมื่อบังคับให้สัมประสิทธิ์อิทธิพลของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) ปัจจัยสถานภาพทางการเงิน (FINANCE) การเป็นสมาชิกกลุ่มการออมในชุมชน (MEMBER) และปัจจัยการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) มีค่าเท่ากันหรือบังคับให้น้ำหนักองค์ประกอบมีค่าเท่ากัน พบ

ว่าโมเดลส่งเสริมการออมไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หมายความว่า โมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและในชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรีแตกต่างกันที่ค่าสัมประสิทธิ์ในชุมชนเมืองปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ สถานภาพทางการเงิน ($\beta=0.98$) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ลักษณะส่วนบุคคล ($\beta=0.29$) ส่วนปัจจัยการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเป็นสมาชิกกลุ่มการออมในชุมชนไม่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองสำหรับในชุมชนชนบทปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวก

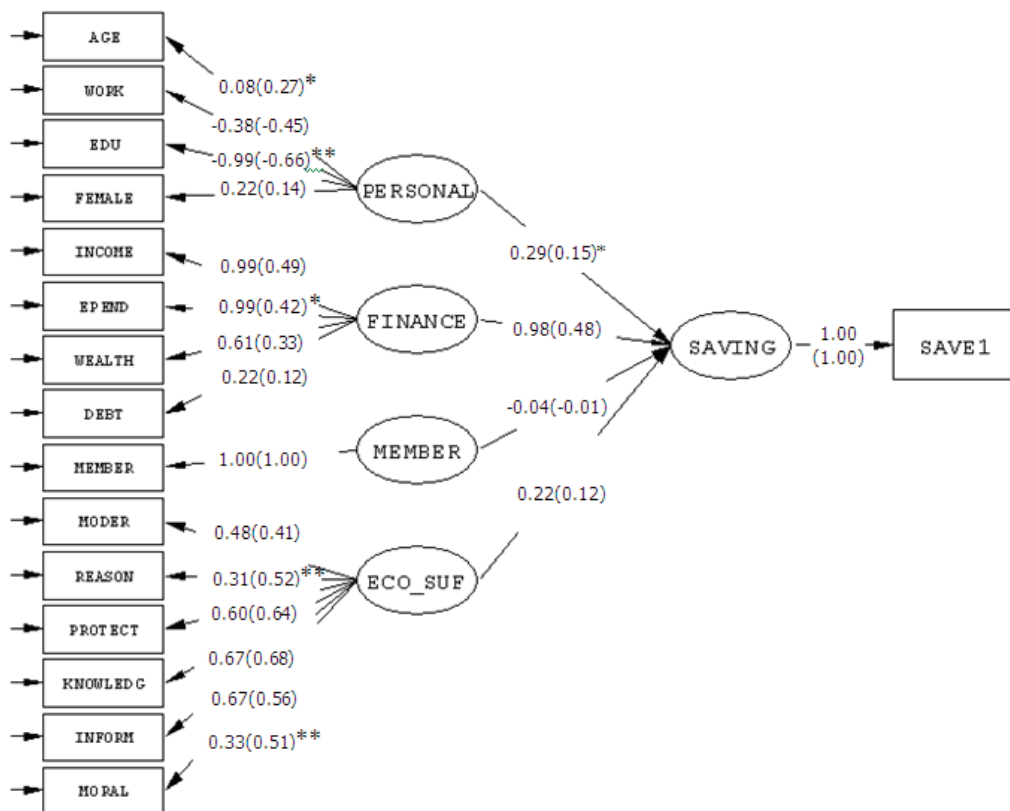
ต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ สถานภาพทางการเงิน ($\beta=0.48$) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ปัจจัยการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่วนปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลและการเป็นสมาชิกกลุ่มการออมไม่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุในชุมชนชนบทดังตารางที่ 2 เมื่อได้ดำเนินการเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบททั้งหมดด้วยการทดสอบทีของสมิท-แซทเทอร์ทไวท์ (Smith-Satterthwaite t-test) ซึ่งมีสูตรดังนี้ (Chin, 2004)

$$t = \frac{Path_{sample1} - Path_{sample2}}{\sqrt{SE_{sample1}^2 + SE_{sample2}^2}}, \quad df = (\text{round to nearest integer} \left[\frac{SE_{sample1}^2 + SE_{sample2}^2}{\frac{SE_{sample1}^2}{m+1} + \frac{SE_{sample2}^2}{n+1}} - 2 \right])$$

พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 คือ ความแตกต่างกันระหว่างอิทธิพลของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล (PERSONAL) โดยชุมชนเมืองมีอิทธิพลของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล 0.29 ส่วนชุมชนชนบทพบอิทธิพลเพียง 0.15 โดยความแตกต่างนี้มาจาก อายุ และการศึกษา ปัจจัยสถานภาพทางการเงินมีอิทธิพลต่อการออมไม่ต่างกัน แต่มาจากแหล่งอิทธิพลที่ต่างกัน คือ รายจ่าย เช่นเดียวกับปัจจัยการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ECO_SUF) มีอิทธิพลต่อการออมไม่ต่างกัน แต่มาจากแหล่งอิทธิพลที่ต่างกัน คือ ความมีเหตุผล (REASON) และคุณธรรม (MORAL) ดังภาพที่ 3

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและการทดสอบที

ปัจจัยเหตุ→ผล	ชุมชนเมือง		ชุมชนชนบท		t (สองทาง)
	สัมประสิทธิ์ อิทธิพล มาตรฐาน	ความคลาด เคลื่อน มาตรฐาน	สัมประสิทธิ์ อิทธิพล มาตรฐาน	ความคลาด เคลื่อน มาตรฐาน	
PERSONAL→SAVING	0.29*	0.410	0.15	0.260	0.288
FINANCE→SAVING	0.98**	0.000	0.48	0.215**	2.326*
MEMBER→SAVING	-0.04	0.517	-0.01	0.187	0.055
ECO_SUF→SAVING	0.22	0.449	0.10	0.130*	0.257
ปัจจัย→ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ ประกอบ มาตรฐาน	ความคลาด เคลื่อน มาตรฐาน	น้ำหนักองค์ ประกอบ มาตรฐาน	ความคลาด เคลื่อน มาตรฐาน	t (สองทาง)
PERSONAL					
PERSONAL→AGE	0.08	0.385	0.27	0.374	-0.354
PERSONAL→WORK	-0.38	0.023	-0.45	0.027	1.974*
PERSONAL→EDU	0.99	0.351	-0.66	0.237	3.896**
PERSONAL→FEMALE	0.22	0.031	0.14	0.028	1.915
FINANCE					
FINANCE→INCOME	0.99	0.334	0.49	0.098	1.436
FINANCE→EPEND	0.99	0.211	0.42	0.067	2.575*
FINANCE→WEALTH	0.61	0.510	0.33	0.461	0.407
FINANCE→DEBT	0.22	0.194	0.12	0.139	0.419
ECO_SUF					
ECO_SUF→MODER	0.48	0.052	0.41	0.048	0.989
ECO_SUF→REASON	0.31	0.049	0.52	0.044	-3.189**
ECO_SUF→PROTECT	0.60	0.057	0.64	0.050	-0.528
ECO_SUF→KNOWLEDG	0.67	0.122	0.68	0.120	-0.058
ECO_SUF→INFORM	0.67	0.054	0.56	0.050	1.495
ECO_SUF→MORAL	0.33	0.042	0.51	0.038	-3.178**

$\chi^2 = 498.02$ $df = 183$ $p = 0.000$ $\chi^2/df = 2.72$ $CFI = 0.93$ $RMSEA = 0.071$ $SRMR = 0.035$
 CN = 293.798

ภาพที่ 3 อิทธิพลของชุมชนต่อโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หมายเหตุ 1. ค่าสัมประสิทธิ์ในวงเล็บเป็นของชุมชนชนบท

2. ค่าสัมประสิทธิ์ของชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05*
3. ค่าสัมประสิทธิ์ของชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.01**

2. โมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดี ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ผู้วิจัยคัดสรรมาอธิบายความแปรปรวนของการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรีได้ร้อยละ 55 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีในระดับมากที่สุดคือปัจจัยสถานภาพ

ทางการเงิน ซึ่งมาจาก รายรับ รายจ่าย มูลค่าทรัพย์สินที่ถือครอง ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งมาจากการศึกษา และการมีรายได้หลังเกษียณ มีอิทธิพลต่อการออมในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมาจาก การมีความรู้ทางการเงิน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเงิน และการมีภูมิคุ้มกัน มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี เพียงเล็กน้อยส่วนการเป็นสมาชิกกลุ่มการออมในชุมชน ไม่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดนนทบุรี เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ รายรับ รายจ่าย มูลค่าทรัพย์สินที่ถือครอง การศึกษา การมีรายได้หลังเกษียณ การมีความรู้ทางการเงิน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเงิน และการมีภูมิคุ้มกัน

3. โมเดลส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทที่มีความสอดคล้องกันในด้านรูปแบบโมเดลแต่ค่าสัมประสิทธิ์ภายในโมเดลแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองคือ สถานภาพทางการเงิน และปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุในชุมชนชนบท คือ สถานภาพทางการเงิน และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อิทธิพลของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ที่มาจากอายุและการศึกษาของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีอิทธิพลต่อการออมมากกว่าในกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนชนบท รายจ่ายของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางการเงินมากกว่ากลุ่ม

ผู้สูงอายุในชุมชนชนบท ความมีเหตุผลในการใช้จ่ายเงิน และความมีคุณธรรมของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงน้อยกว่ากลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนชนบท

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีและผลงานวิจัยในเรื่องการออม คือทฤษฎีการบริโภค-การออมของจอห์น เมนาร์ด เคนส์ (1935) กล่าวว่ารายได้เป็นปัจจัยสำคัญกำหนดการออม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542) มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2551); เยาวพร แซ่ตั้งและคณะ (2552); รุ่งนภา ศรีธัญญะโชติ (2549); วรเวศม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มันประเสริฐ (2552); มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2551); พูนศิริ วัจนะภูมิ และคณะ (2550); พูนศิริ วัจนะภูมิ และคณะ (2552) ซึ่งได้วิเคราะห์พฤติกรรมของการออมของครัวเรือน พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการออมคือ รายได้ประจำต่อเดือน การมีอสังหาริมทรัพย์ของครัวเรือน ระดับการศึกษา ส่วนปัจจัยที่มีผลทางลบต่อการออมคือภาระหนี้สินของครัวเรือนและรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยต่อเดือน และอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อการออมของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทแตกต่างกับสอดคล้องกับผลการวิจัยของกาญจณี กังวานพรศิริ และสุภมาส อังศุโชติ (2555) พบว่าผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทมีความแตกต่างกันในด้านระดับการศึกษา รายได้หลังเกษียณ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงความรู้ด้านการเงินการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเงิน

ข้อเสนอแนะการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทมีสถานภาพทางการเงินที่ดี เพื่อส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เสริมหลังเกษียณ มีการวางแผนการใช้จ่ายในผู้สูงอายุในชุมชนชนบท และหน่วยงานที่รับผิดชอบให้คำแนะนำในการนำทรัพย์สินที่ถือครองมาลงทุนเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการออมของผู้สูงอายุ

2. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทมีงานทำหลังเกษียณ และควรส่งเสริมในชุมชนชนบทก่อนโดย อบต. กำหนดผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชนมีบทบาทในส่งเสริมการรวมกลุ่มเป็นชมรมของผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้

3. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับลักษณะชุมชน เนื่องจากผู้สูงอายุในแต่ละลักษณะชุมชนมีความแตกต่างกันในเรื่องระดับการศึกษา สถานภาพปัจจุบัน ฐานะทางการเงิน ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเข้าถึงบริการทางการเงินของสถาบันการเงิน รมรงค์ให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ให้เข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในเรื่องการออมและเน้นการดำรงชีพอย่างพึ่งพาตนเอง รวมทั้งแนะแนวทางและวิธีการออมการลงทุนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. สนับสนุนให้มีการออมเกิดขึ้นในหมู่บ้านในชุมชนชนบท โดยจัดตั้งธนาคารการออมในหมู่บ้านเฉพาะผู้สูงอายุ และเปิดเวทีประชาคมให้ผู้สูงอายุรู้ถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับและข้อดีในธนาคารการออมนั้น ๆ เพราะการออมกับธนาคารของรัฐหรือของเอกชนอาจไม่สะดวกในการเดินทางสำหรับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ครั้งต่อไป

1. โมเดลการส่งเสริมการออมผู้สูงอายุที่เสนอแนะ เป็นกรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ซึ่งอยู่ในภาคกลาง งานวิจัยครั้งต่อไป ควรจะขยายการวิจัยให้ครอบคลุมจังหวัดอื่นของทุกภาค และในระดับประเทศ เพื่อจะได้นำข้อมูลไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในระดับภาคและระดับประเทศได้

2. จัดโครงการอบรมความรู้ด้านการเงินแก่ผู้สูงอายุทั่วประเทศ โดยจำแนกกลุ่มผู้เข้าอบรมตาม 1) ระดับการศึกษา 2) ช่วงอายุ 3) ชุมชนที่อยู่อาศัย : เมือง กึ่งเมืองกึ่งชนบท และชนบท และวิจัยผลสัมฤทธิ์ของโครงการเปรียบเทียบแต่ละกลุ่ม

3. ศึกษาแนวทางและมาตรการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มจากการทำงาน และจากแนวทางอื่น ๆ โดยจำแนกผู้สูงอายุตาม 1) ช่วงวัย : กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80-89 ปี) 2) เพศ และ 3) เขตที่อยู่อาศัย ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล

เอกสารอ้างอิง

- กาญจน์ กังวานพรศิริ สุภมาส อังศุโชติ. (2555). รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางและมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรัชญ์ ปราบปรปักษ์. (2546). “ทฤษฎีการบริโภค-การออม การลงทุน และทฤษฎีความต้องการถือเงิน” ในเอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ฉบับปรับปรุง. หน่วยที่ 11. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พูนศิริ วัจนะภูมิ สุชาดา สถาวรวงศ์ และสุภมาส อังศุโชติ. (2552). รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย. (2551). รายงานฉบับสมบูรณ์การขยายกำหนดเกษียณอายุและการออมสำหรับวัยเกษียณอายุ โครงการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.

เยาวพร แซ่ตั้ง ฉันทะ จันทะเสนา และสอาด บรรเจิดฤทธิ์. (2552). “พฤติกรรมการออมเงินเพื่อรองรับการเกษียณอายุของบุคลากรในภาคเอกชนจังหวัดสระบุรี กรณีศึกษา บริษัท เอส ไอ แอล ที่ดินอุตสาหกรรม จำกัด” วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. 3(2), 131-137

รุ่งนภา ศรีธัญญะโชติ. (2549). พฤติกรรมการออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคตของประชาชน: กรณีศึกษาผู้บริหารศูนย์การขยาย บริษัทไทยประกันชีวิตจำกัด สาขารณบุรี กรุงเทพมหานคร. ปัญหาพิเศษ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารทั่วไป) มหาวิทยาลัยบูรพา.

วราเคมี สุวรรณระดา และสมประวิณ มั่นประเสริฐ. (2552). ปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานในประเทศไทย : การศึกษาจากข้อมูลการสำรวจในระดับจุลภาค. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2551). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ : เพื่อศึกษาวิจัยเรื่อง “การขยายกำหนดเกษียณอายุและการออมสำหรับวัยเกษียณอายุ”. กรุงเทพฯ: สำนักปลัดกระทรวงแรงงาน.

- สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. (2555). **รายงานประจำปี
สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2553.**
กรุงเทพฯ: บริษัท ที คิว พี จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
(2553). **การประกวดผลงานตาม
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.**
กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2546). **เอกสาร
เผยแพร่โครงการกองทุนการออมแห่ง
ชาติ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจ
การคลัง.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2542). **รายงานเชิง
วิเคราะห์เรื่องพฤติกรรมการออมของ
ครัวเรือน พ.ศ. 2541.** กรุงเทพฯ :
กองสถิติเศรษฐกิจ.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวง
สาธารณสุข. (2551). **สถิติสาธารณสุข.**
เอกสารอัดสำเนา.
- Chin, W. W. (2004). **Multi-group analysis
with PLS.** Retrieved from [http://
discnt.cba.uh.edu/chin-/plsfaq/-
multigroup.htm](http://discnt.cba.uh.edu/chin-/plsfaq/-multigroup.htm).
- Keynes, Maynard, John. (1935). **The General
Theory of Employment, Interest,
and Money, First Harbinger
Edition, A Harvest/HBJ Book.**
New York and London : Harcourt
Brace Jovanovich.
- Modigliani, Franco & Brumberg, Richard.
(1954). **Utility Analysis and the
Consumption Function: An
Interpretation of the Cross-
Section Data.** New Jersey: Rutgers
University Press.